

Atomové číslo prvku je rovno počtu protonů v jádře

správné pořadí prvků v periodickém systému

Co 58.933

Ni 58.71

předpověděl prvky:

$Z = 43, 61, 75$

Vlastnosti prvku závisí na protonovém čísle a ne na atomové hmotnosti

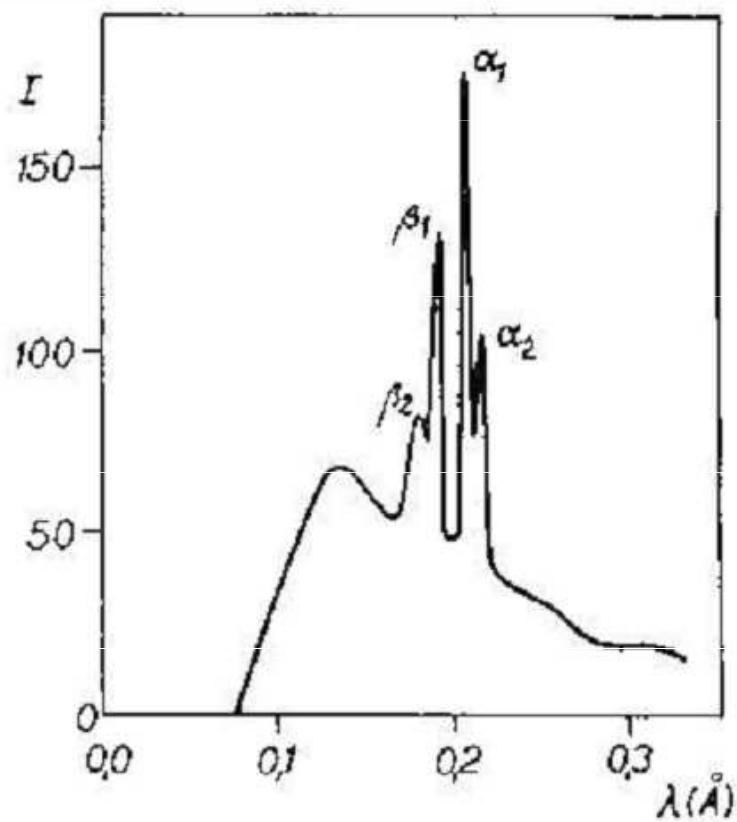
Moseleyho zákon

Lineární závislost mezi odmocninou z frekvence σ spektrální čáry charakteristického rtg. záření atomu a jeho at. číslem Z

$$\sqrt{\nu} = K(Z - \sigma)$$

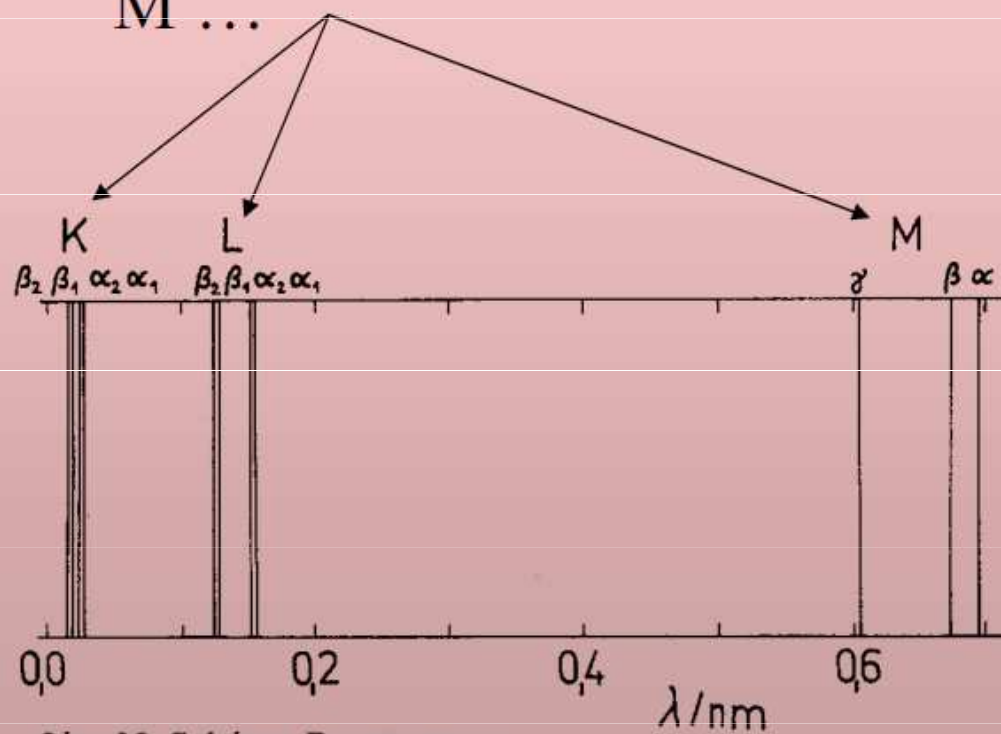

Henry Moseley
(1887-1915)
Zabit ostřelovačem

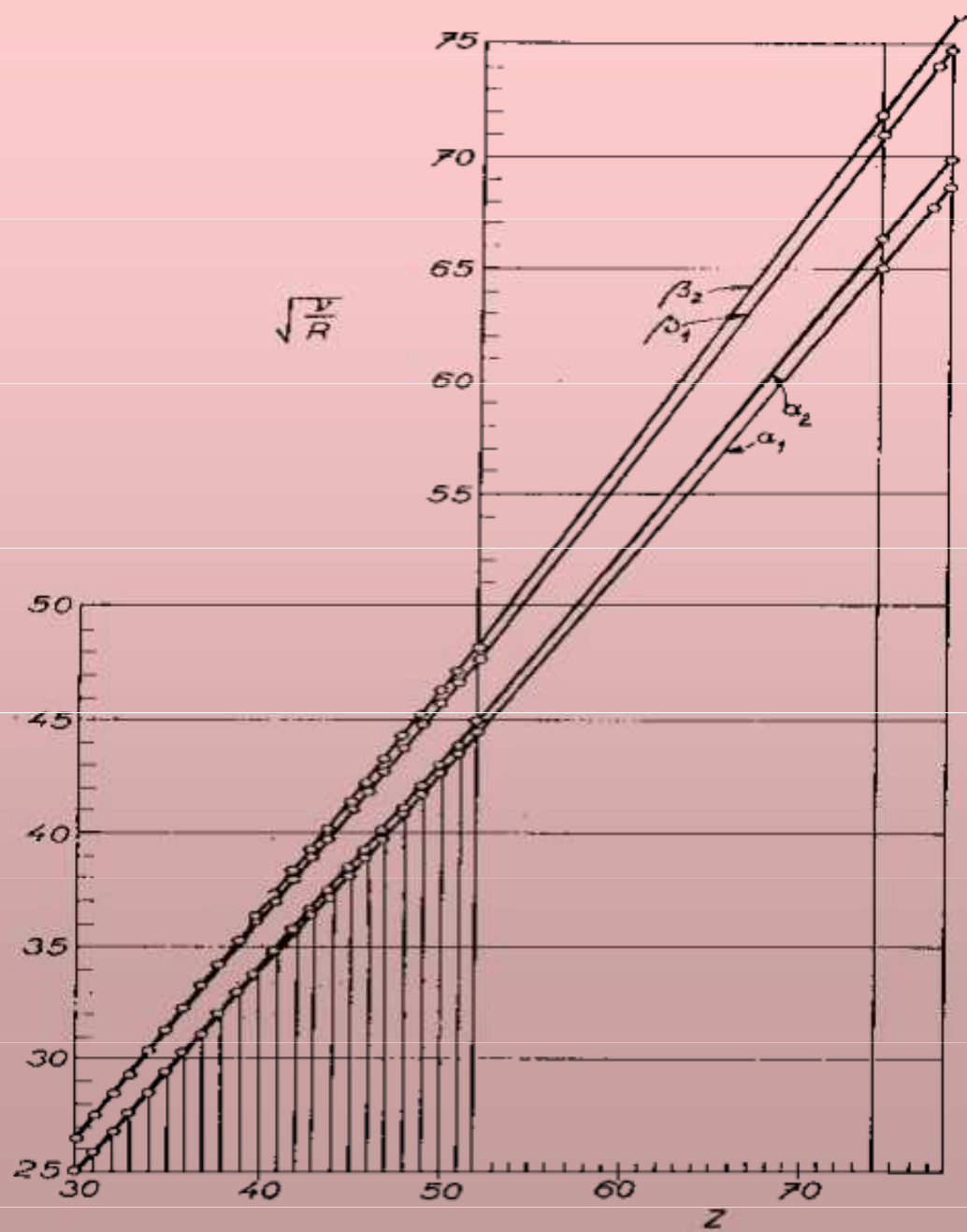

Obr. 7. Rozložení intenzity záření v rentgenovém spektru.

série a jejich další
jemná struktura, K, L,
M ...

Obr. 38. Schéma Roentgenova emisního spektra wolframu.

$$\sqrt{\nu} = a(Z - b)$$

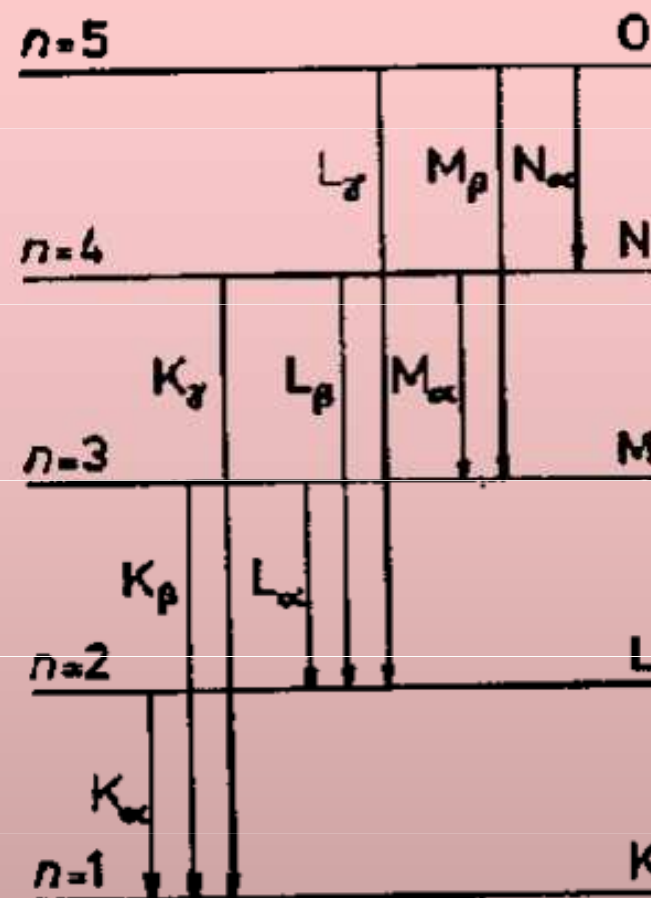
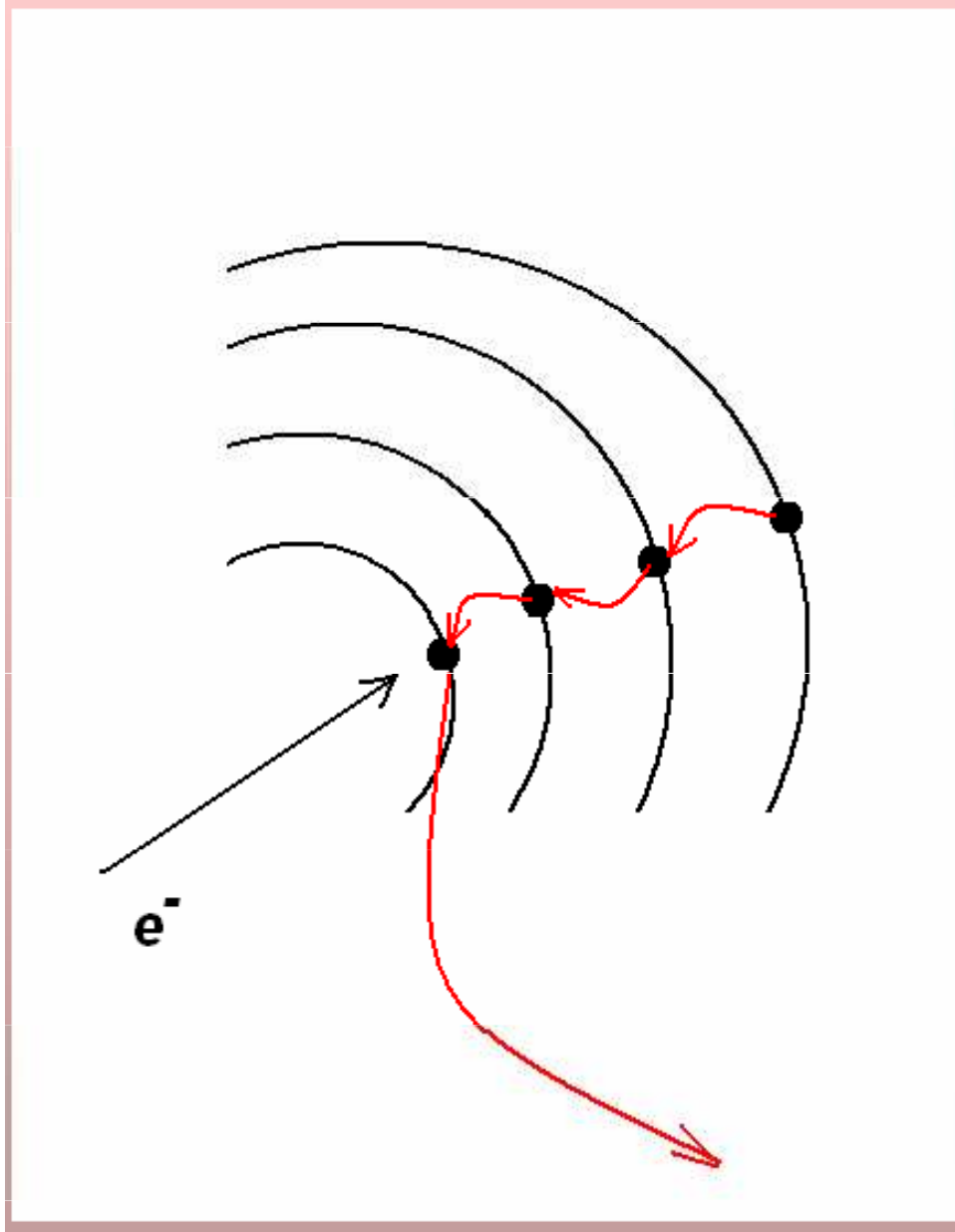
a, b jsou charakteristické (materiálové) konstanty

Z je atomové číslo prvku

Bezvýhradná platnost M. zákona ukazuje na hlubší význam atomového čísla – včetně jednotkového kroku Z

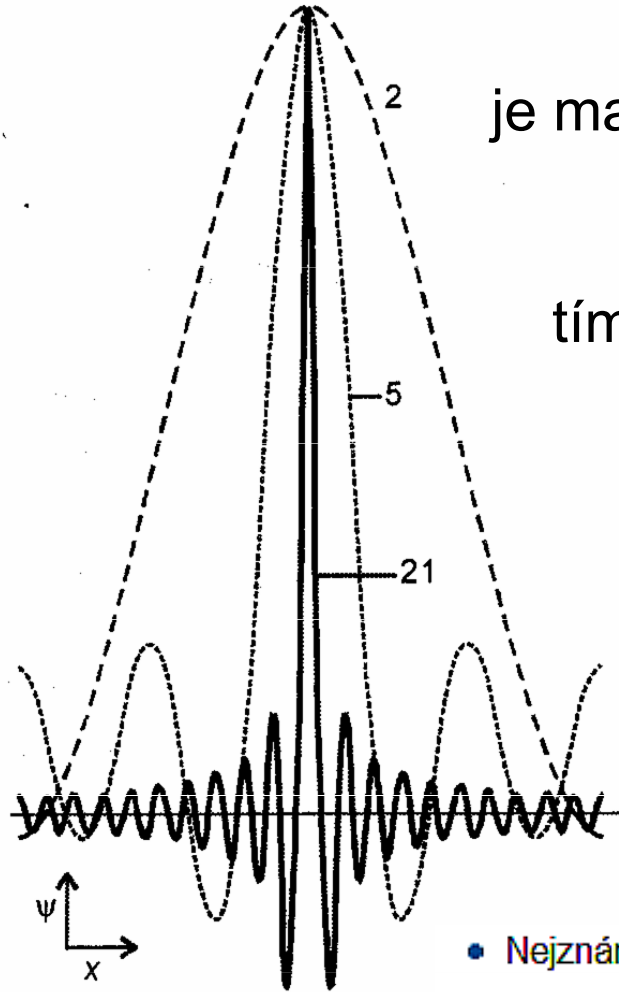
Obr. 8. Moseleyho zákon.

Atomové číslo prvku je rovno počtu protonů v jádře

Obr. 39. Zjednodušené schéma termů sodíku při vzniku Roentgenova spektra.

Heisenbergův princip neurčitosti (relace neurčitosti) je matematická vlastnost dvou kanonicky konjugovaných veličin. Říká, že čím přesněji určíme jednu z konjugovaných vlastností, tím méně přesně můžeme určit tu druhou - bez ohledu na to, jak dobré přístroje máme.

tvrzení o nesouměřitelnosti

$$\delta x_k \delta p_k \geq \frac{\hbar}{2}$$

- Nejznámějšími veličinami, pro které platí princip neurčitosti jsou poloha a hybnost objektu:

$$\Delta x_i \Delta p_i \geq \frac{\hbar}{2}$$

- dále platí pro: určení času a energie:

$$\Delta t \Delta E \geq \frac{\hbar}{2}$$

Stern-Gerlachův experiment (1921)

$$\mu_{lZ} = -\mu_B m_l$$

$$\mu_{sZ} = -2\mu_B m_s = \pm\mu_B$$

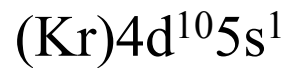
magnetický moment ve vnějším magn. poli:

$$U = -\vec{\mu} \cdot \vec{B}$$

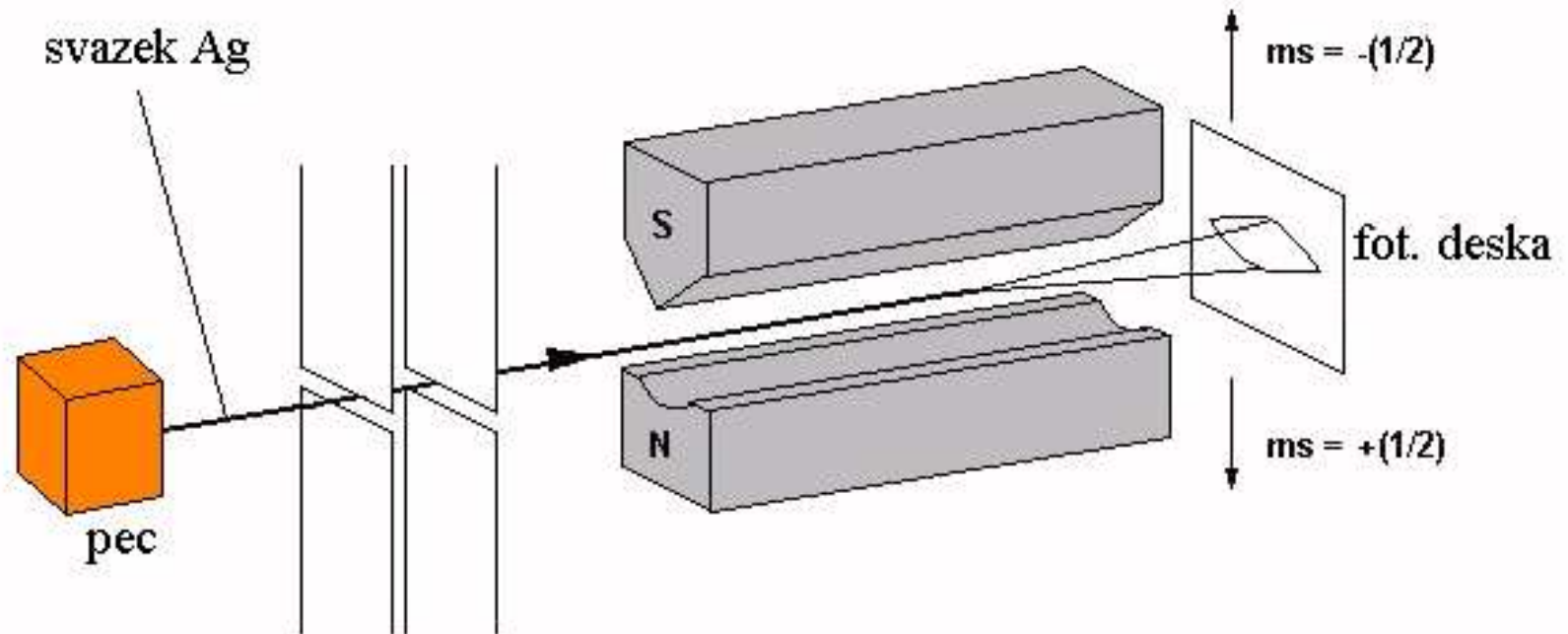
1dim: nehomogenní magnetické pole:

$$F_z = -\frac{\partial U}{\partial z} = \mu_z \frac{\partial B_z}{\partial z}$$

atomy Ag:

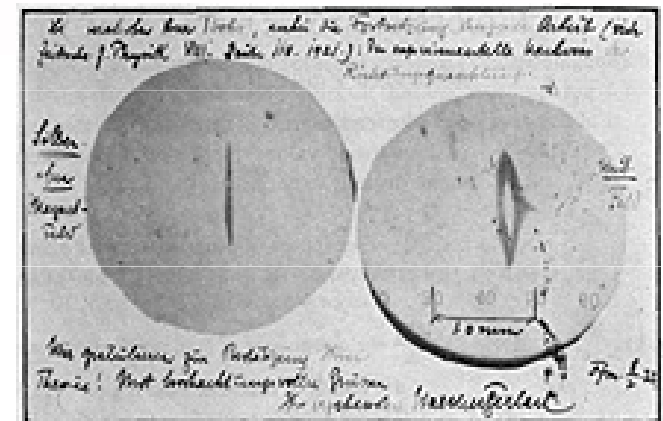
$$l = 0$$

odchylka:

$$z = \frac{1}{2} a t^2 = \frac{1}{2} \frac{F}{m} \left(\frac{L}{v} \right)^2 = \frac{1}{2} \frac{\mu_z}{m} \frac{\partial B_z}{\partial z} \left(\frac{L}{v} \right)^2$$

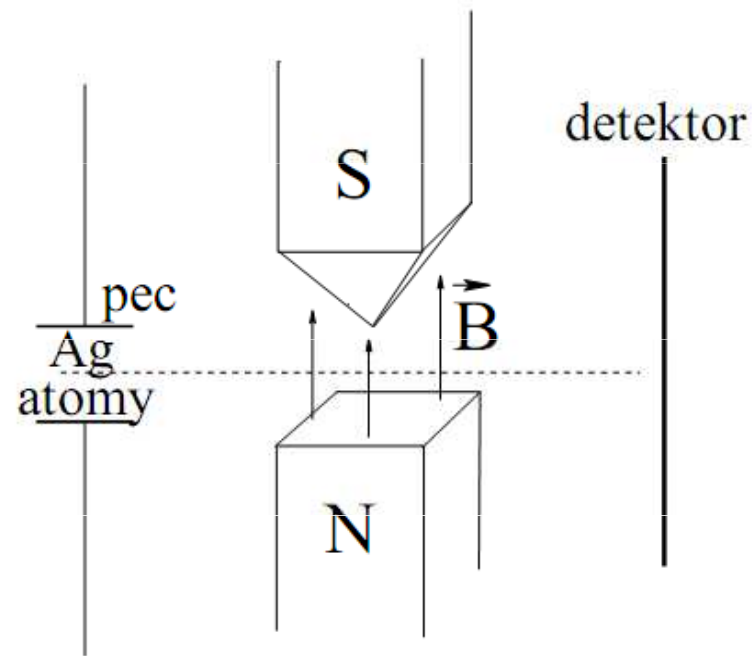
$$= \pm \frac{1}{2} \frac{\mu_B}{m} \frac{\partial B_z}{\partial z} \left(\frac{L}{v} \right)^2 \rightarrow m_l = \pm 1$$

Stern - Gerlach

1922

$$\vec{F} = -grad(-\vec{\mu} \cdot \vec{B})$$

$$F_z = \mu \cdot \frac{\partial B}{\partial z}$$

(interakční energie) $U = \frac{1}{2} \vec{H} \cdot \vec{B} ;$

$$B = \mu_0(\vec{H} + \vec{M})$$

měření spinu → klasické očekávání: $S \in (-|\mu|, +|\mu|)$
kvantový výsledek: $\pm |\mu|$

Spin je vektorová veličina.

Vektorová veličina je určena třemi složkami.

Spin však dodržuje zákony kvantové mechaniky: všechny tři jeho složky nelze současně zjistit s neomezenou přesností. Je to tím, že mezi složkami momentu hybnosti v kvantové mechanice platí relace neurčitosti. To vede k tomu, že fyzici kvantovaný moment hybnosti popisují jeho velikostí (délka vektoru) a jednou složkou vektoru (konvenčně ve směru osy z).

Spin má tedy dvě charakteristiky, dvě kvantová čísla:

1.kvantové číslo velikosti spinu S a

2.kvantové číslo jedné složky m_z .

Pro elektron je vždy $S = \frac{1}{2}$

Kvantové číslo složky spinu se liší znaménkem $\pm 1/2$

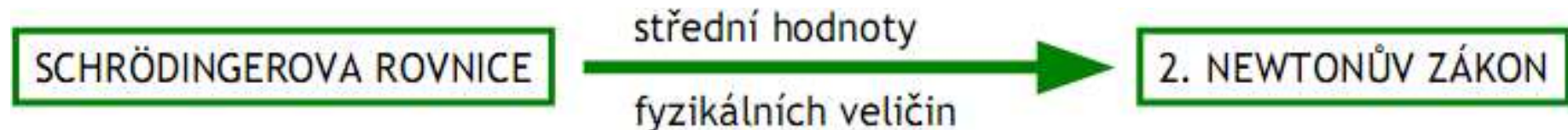

OBLAST PLATNOSTI SCHRÖDINGEROVY ROVNICE

- uvedený tvar je pro nerelativistické problémy
(není brána do úvahy závislost hmotnost na rychlosti)
- platí i v makrosvětě, ale kvantové efekty nejsou v makrosvětě pozorovatelné

Newtonovská mechanika platící pro tělesa složená z mnoha mikročástic
je přibližnou verzí kvantové mechaniky

Princip nerozlišitelnosti částic

Totožné částice je nutno v KM chápat odlišně.

Klasický popis předpokládá, že částice, jejichž vlastnosti jsou shodné, je možno v principu (*) navzájem odlišit.

V kvantovém světě ovšem nic takového možné není!

Především částice už nejsou lokalizovány v prostoru, jejich vln-funkce se mohou překrývat a klasické trajektorie neexistují.

Proto je nemůže žádný pozorovatel „uhlídat“. **

System nerozlišitelných částic lze popsat pouze vln-fcí (stavovým vektorem):
symetrickým v případě bosonů, popř. antisymetrickým v případě fermionů

Systemy nerozlišitelných částic se přirozeně dělí na dvě velké skupiny:

ty, které popisujeme symetrickými vln-funkcemi – bosony celočíselný spin

ty, které popisujeme vln-funkcemi antisymetrickými – **fermiony** poločíselný spin.

PAULIHO VYLUČOVACÍ PRINCIP

Dva fermiony se nemohou nacházet ve stejném jednočásticovém stavu

Proto jednotlivé elektrony v atomovém obalu obsazují různé kvantové stavy a takto vzniklé elektronové konfigurace hladin atomového obalu jsou příčinou veškeré různorodosti chemických vlastností prvků.

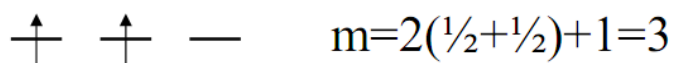
Pauliho vylučovací princip

Daný orbital charakterizovaný čísly n, l, m_l může být obsazený maximálně dvěma elektrony s odlišným m_s

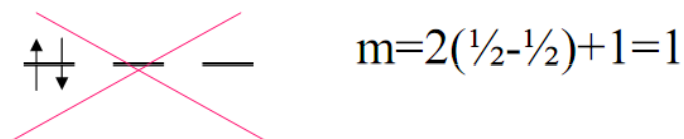

Hundovo pravidlo

Pravidlo maximální multiplicity

Multiplicita
 $m=2S+1$

Má-li se zaplnit hladina o stejné energii, zaplní se tak, že počet nepárových elektronů je největší a orientace jejich spinů je stejná (paralelní spiny).

Z popisu dovolených kombinací kvantových čísel vyplývá, kolik AO jakého typu může být v atomu přítomno.

Pro kterýkoliv atom dále platí i omezení dané **Pauliho principem výlučnosti:**

Žádné dva elektrony nemohou v atomu existovat ve stejném kvantovém stavu, tj. nemohou mít všechna kvantová čísla shodná.

Prostorové uspořádání AO

Kvantovými čísly je určena nejen energie AO, také jejich tvar a orientace v prostoru. Pro jejich znázornění se používají modely rozložení elektronové hustoty ve formě hraničních ploch vymezujících prostor s 99 % pravděpodobností výskytu elektronu.

Orbitaly

Pro vysvětlení stavby elektronových obalů atomů se vyslovují dva principy

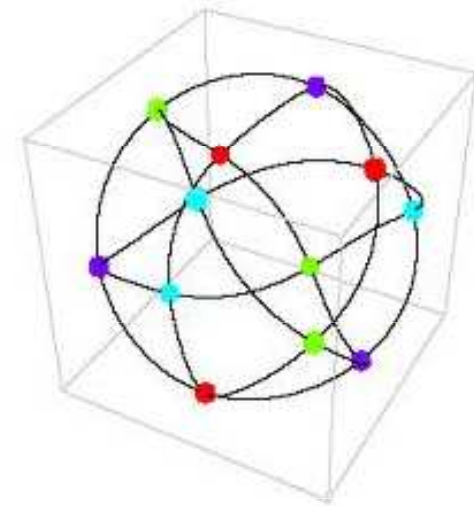
- princip nerozlišitelnosti částic
- Pauliho vylučovací princip

Princip nerozlišitelnosti částic:

Jednotlivé částice si nelze "očíslovat" nebo nějak označit a pak sledovat např. pohyb jedné z nich - je nutno sledovat celý statistický soubor částic

Heisenbergův princip

neurčitosti: v kvantové mechanice nemůžeme současně přesně určit např. místo a hybnost částice anebo časový okamžik a energii – vždy tu z principu zůstane nějaká neurčitost.

Pauliho vylučovací princip je princip kvantové mechaniky, říká, že žádné dva nerozlišitelné fermiony nemohou být ve stejném kvantovém stavu.

Jde o jedno ze základních pravidel fyziky, protože mezi fermiony, pro které pravidlo platí, patří protony, neutrony a elektrony.

Aplikací

Pauliho vylučovacího principu je plnění obalu elektrony:

v elektronovém obalu daného atomu může být v konkrétním kvantovém stavu popsán kvantovými čísly **n**, **l**, **m**, **s** nejvýše jeden elektron. Každé dva elektrony v obalu se liší v hodnotě alespoň jednoho kvantového čísla).

Pravidla obsazování energetických hladin atomu elektrony

1) Pauliho vylučovací princip

V atomu nemohou být současně dva elektrony, jejichž stav by byl charakterizován stejnou čtveřicí kvantových čísel

2) Výstavbový princip

S rostoucím počtem elektronů v atomovém obalu jsou energetické hladiny zaplňovány postupně podle rostoucí energie

Elektrony v atomech mají v rovnovážném stavu nejnižší možnou energii, tzv. základní stav (ostatní stavy - excitované)

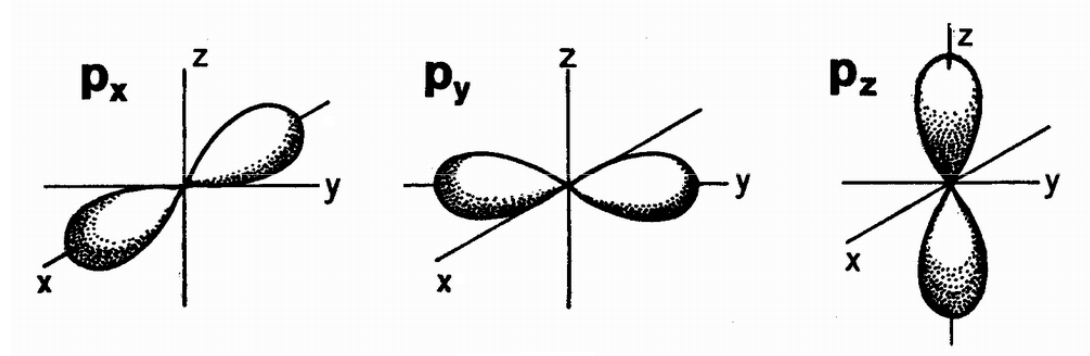
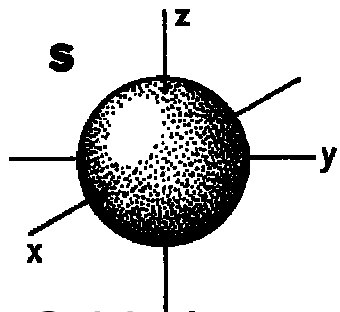
3) Hundovo pravidlo

Kdykoli je to energeticky možné, zůstávají elektrony v atomovém obalu nespárované, tj. mají rovnoběžné spiny (resp. stejné magnetické spinové číslo)

fyzikální důvod - vzájemné odpuzování elektronů

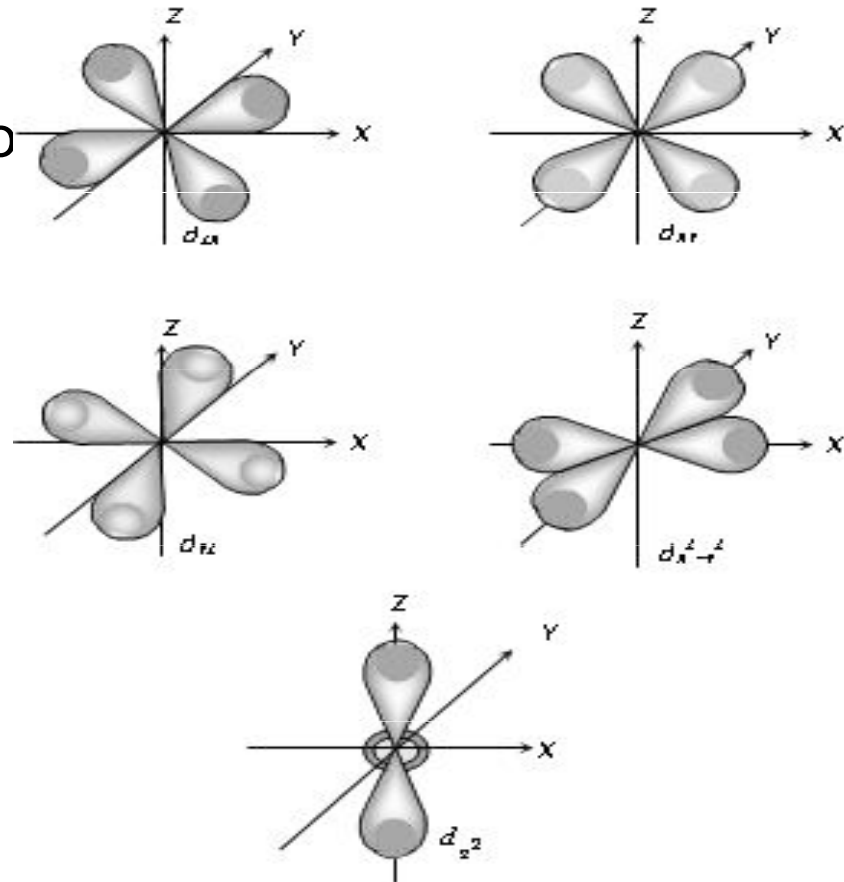

Orbitaly typu s jsou kulově symetrické

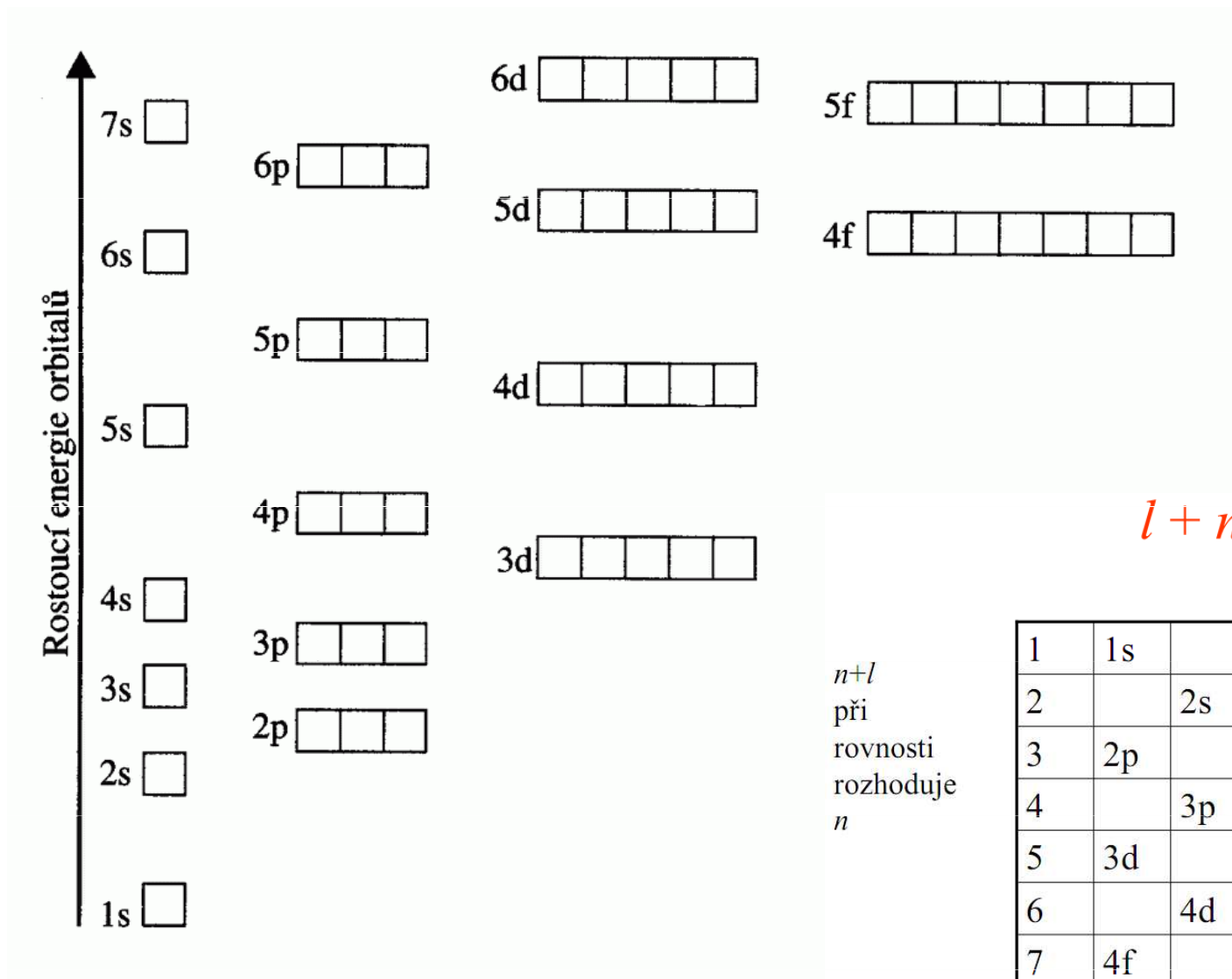

Orbitaly typu p jsou tvarově identické (dvojvřeteno), liší se orientací v prostoru

Další orbitaly (d a f) jsou tvarově složitější s větším počtem laloků.

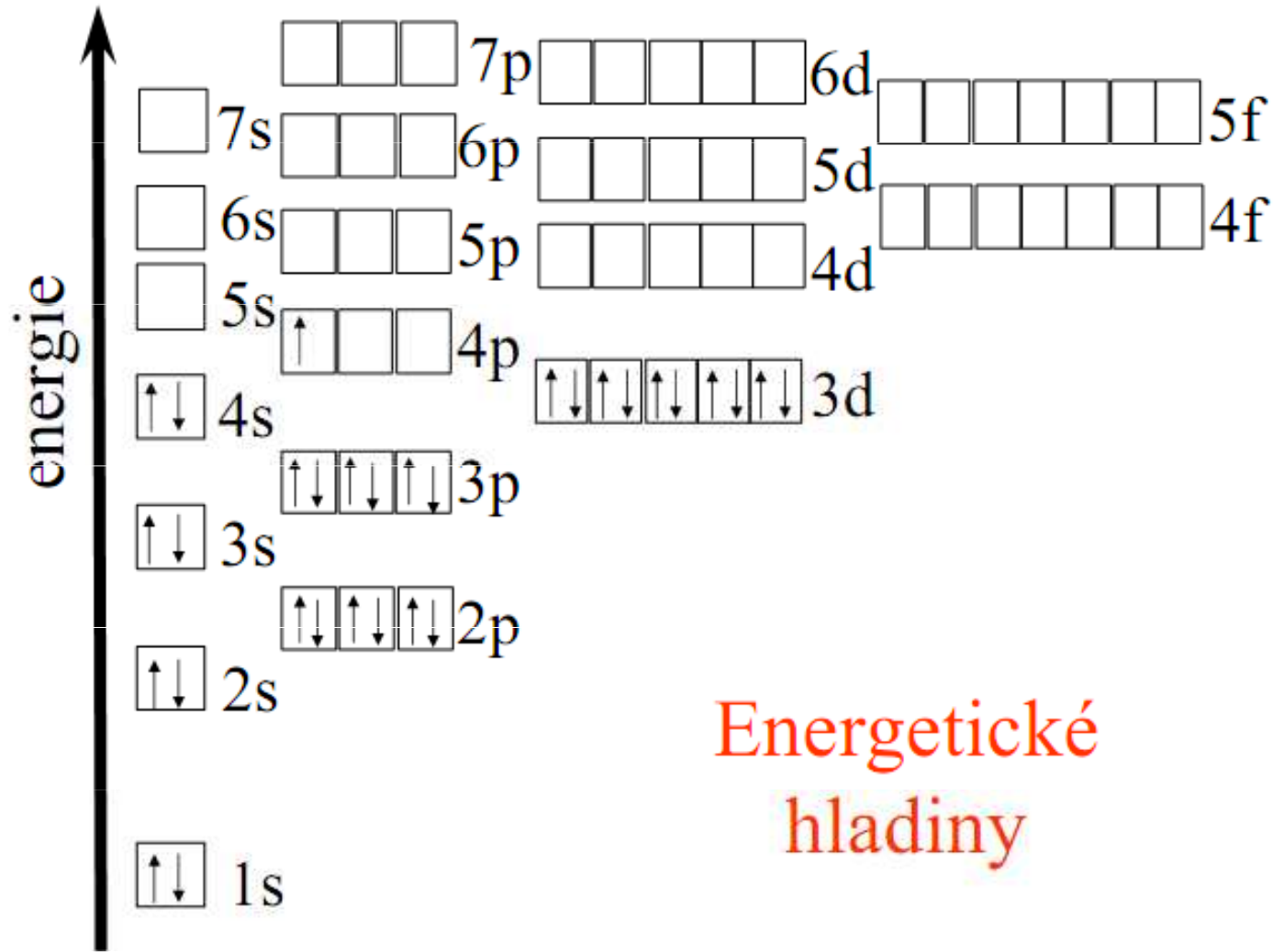
Obsazování AO v atomu postupuje od AO s nejnižší energií a do každého AO mohou vstoupit pouze dva elektrony (lišící se spinem).

l + n princip

n+l
při
rovnosti
rozhoduje
n

1	1s					
2		2s				
3	2p		3s			
4		3p		4s		
5	3d		4p		5s	
6		4d		5p		6s
7	4f		5d		6p	7s
8		5f		6d		7p

Energetické
hladiny

Ze spodu nahoru, podle šipky

7s 7p 7d 7f
6s 6p 6d 6f
5s 5p 5d 5f
4s 4p 4d 4f
3s 3p 3d
2s 2p
1s

- $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 4s^2 3d^{10} 4p^6 5s^2 4d^{10} 5p^6 6s^2 4f^{14} 5d^{10} 6p^6 7s^2 5f^{14} 6d^{10} 7p^6$
- 108 elektronů

Elektronové konfigurace

H : $1s^1$

He: $1s^2$

Li: $1s^2 2s^1$

Be: $1s^2 2s^2$

B : $1s^2 2s^2 2p^1$

C : $1s^2 2s^2 2p^2$

N : $1s^2 2s^2 2p^3$

O : $1s^2 2s^2 2p^4$

Základní stavy

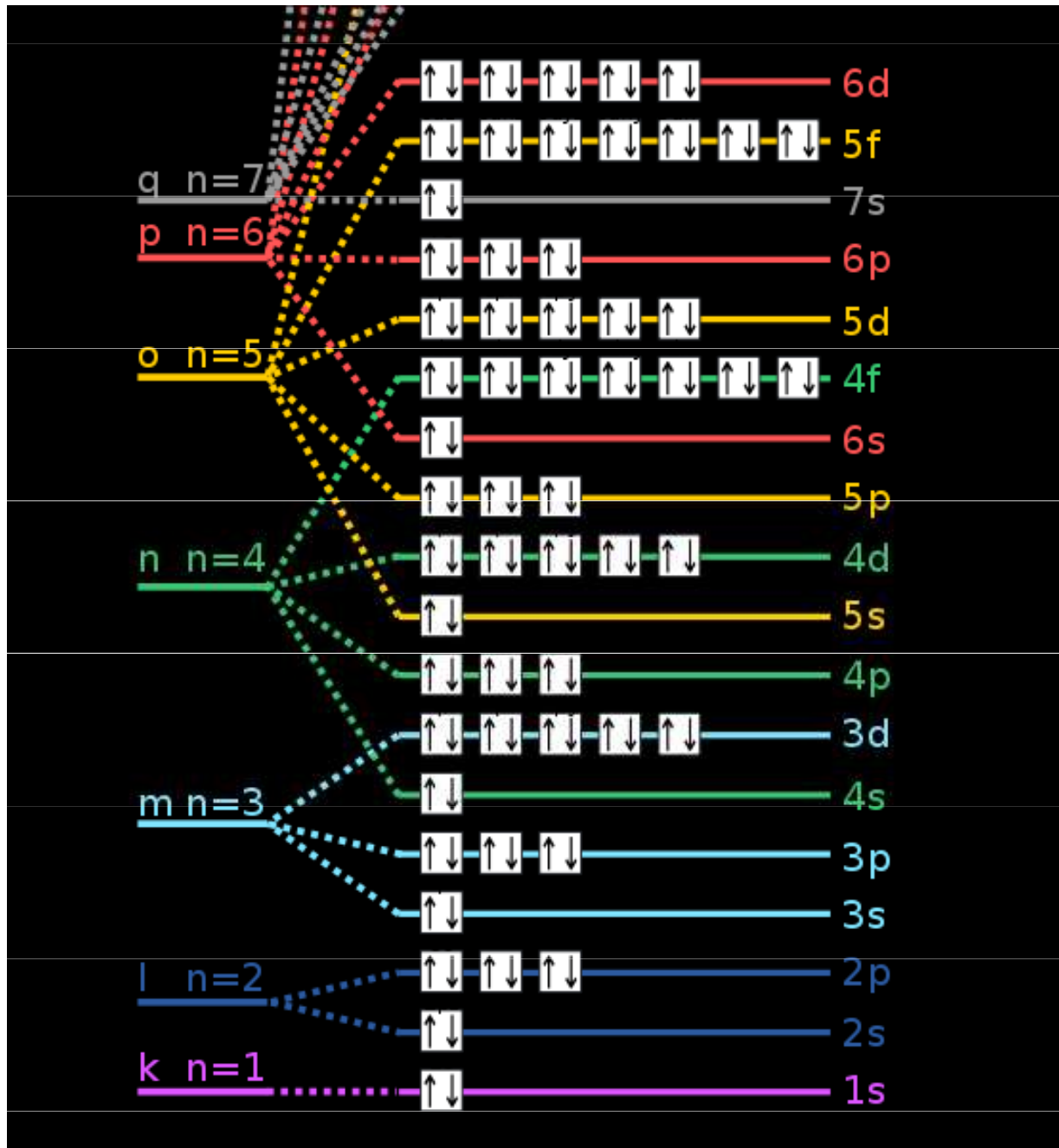
Excitované stavy

Výjimky

Cr - $4s^1 3d^5$

Kationy - mění se pořadí hladin

Aniony - elektronová konfigurace izoelektronového neutrálního atomu

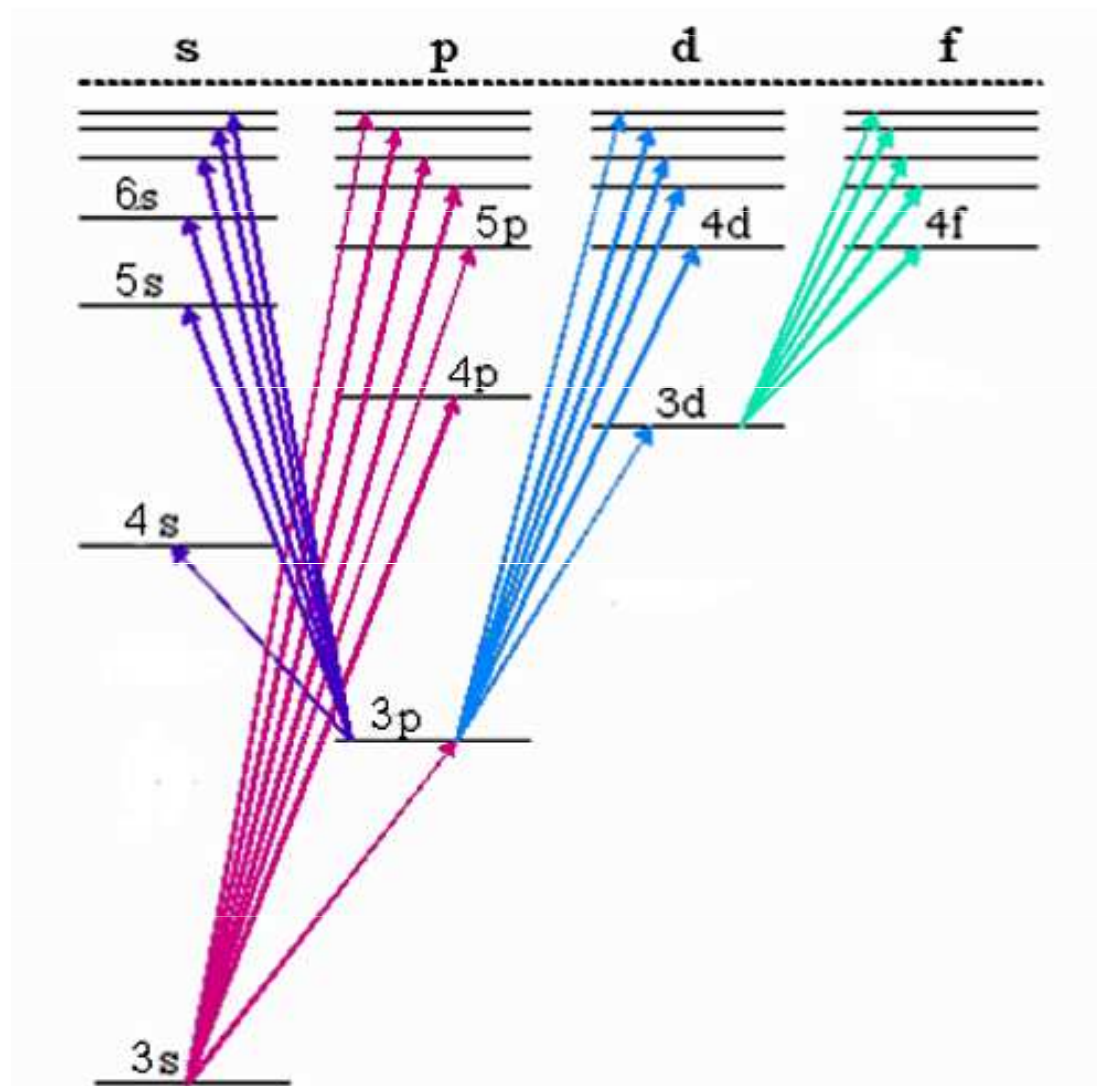
přeskoky - optická spektra:

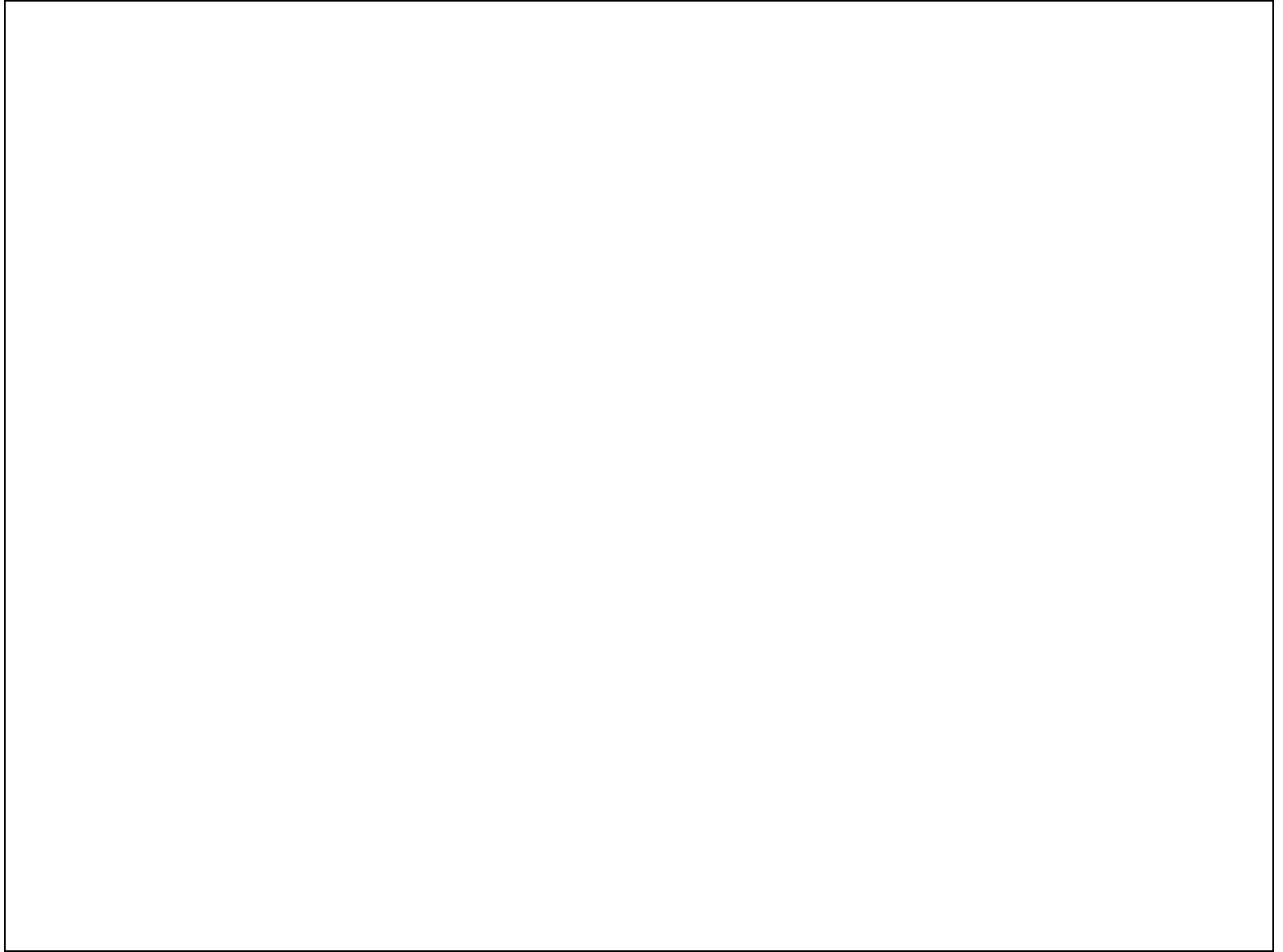
výběrová pravidla:

$n \rightarrow n'$ libovolně

$l \rightarrow l'$ $\Delta l = \pm 1$

$m \rightarrow m'$ $\Delta m = 0, \pm 1$

PERIODICKÁ TABULKA

- víceelektronové atomy
  - elektronová repulze (SCF)
  - stínění náboje jádra
  - Pauliho princip výlučnosti
  - Hundovo pravidlo
- (pro obsazení degenerovaných AO)
- výstavbový princip („Aufbau“)

1. součet $n + l$

... vyšší se osazuje „později“

2. je-li $n + l$ stejné pro dvě hladiny

(např. pro 3d a 4p $n + l = 5$),

obsazuje se přednostně hladina s větším l

(3d)

Historické snahy o tabulkové grafické vyjádření periodicit

Periodický systém

Triády prvků

Uspořádání prvků podle atomových vah

Moseleyho zákon

Uspořádání prvků podle Z

Mendělejev seřadil prvky podle stoupající atomové hmotnosti,
analogické prvky
zařadil do sousedství

1 H 1,01																	2 He 4,003						
3 Li 6,94	4 Be 9,01																	5 B 10,81	6 C 12,01	7 N 14,01	8 O 15,999	9 F 18,998	10 Ne 20,18
11 Na 22,99	12 Mg 24,31																	13 Al 26,98	14 Si 28,09	15 P 30,97	16 S 32,06	17 Cl 35,45	18 Ar 39,95
19 K 39,10	20 Ca 40,08	21 Sc 44,96	22 Ti 47,90	23 V 50,94	24 Cr 51,996	25 Mn 54,94	26 Fe 55,85	27 Co 58,93	28 Ni 58,71	29 Cu 63,55	30 Zn 65,37	31 Ga 69,72	32 Ge 72,59	33 As 74,92	34 Se 78,96	35 Br 79,90	36 Kr 83,80						
37 Rb 85,47	38 Sr 87,62	39 Y 88,91	40 Zr 91,22	41 Nb 92,91	42 Mo 95,94	43 Tc (98)	44 Ru 101,07	45 Rh 102,91	46 Pd 106,40	47 Ag 107,87	48 Cd 112,41	49 In 114,82	50 Sn 118,69	51 Sb 121,75	52 Te 127,60	53 I 126,90	54 Xe 131,30						
55 Cs 132,91	56 Ba 137,33	57 La ▶	72 Hf 178,49	73 Ta 180,95	74 W 183,85	75 Re 186,21	76 Os 190,20	77 Ir 192,22	78 Pt 195,09	79 Au 195,97	80 Hg 200,59	81 Tl 204,37	82 Pb 207,19	83 Bi 208,98	84 Po (209)	85 At (210)	86 Rn (222)						
87 Fr 223	88 Ra 226,03	89 Ac ▶	104 Rf (251)	105 Db (252)	106 Sg (255)	107 Bh (262)	108 Hs (265)	109 Mt (266)	(110)	(111)	(112)	(113)	(114)	(115)	(116)	(117)	(118)						

atomové číslo

9 F 18,998
----

symbol prvku
černý: pevná látka
modrý: kapalina
červený: plyn
žlutý: uměle připravený

relativní
atomová
hmotnost

- alkalické kovy
- kovy alkalických zemin
- přechodné kovy
- ostatní kovy
- nekovy
- vzácné plyny

Lanthanoidy

58 Ce 140,12	59 Pr 140,91	60 Nd 144,24	61 Pm (146)	62 Sm 150,36	63 Eu 151,96	64 Gd 157,25	65 Tb 158,92	66 Dy 162,50	67 Ho 164,93	68 Er 167,26	69 Tm 168,93	70 Yb 173,04	71 Lu 174,07
---------------------------	---------------------------	---------------------------	--------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------

Aktinoidy

90 Th 232,04	91 Pa (231)	92 U 238,03	93 Np (237)	94 Pu (242)	95 Am (243)	96 Cm (247)	97 Bk (247)	98 Cf (251)	99 Es (254)	100 Fm (253)	101 Md (256)	102 No (254)	103 Lr (257)
---------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------

- 104 rutherfordium **Rf**
- 105 dubnium **Db**
- 106 seaborgium **Sg**
- 107 bohrium **Bh**
- 108 hassium **Hs**
- 109 meitnerium **Mt**

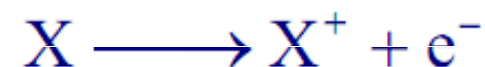

periodicita vlastností

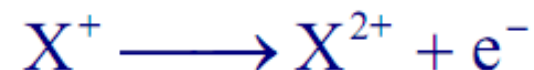
- ionizační energie (potenciály)
- elektronové afinity
- elektronegativity
- atomové poloměry

ionizační energie,

První ionizační energie je minimální energie potřebná k odtržení elektronu z neutrálního atomu nebo molekuly v základním stavu:

Druhá ionizační energie je minimální energie potřebná k odtržení druhého elektronu.

Třetí ...

příklady ionizačních energií (záporné hodnoty, v eV)

H 1s -13.6

He 1s -23.4

Li 2s -5.4

2p -3.5

C 2s -21.4

2p -11.4

O 2s -32.3

2p -14.8

F 2s -40.0

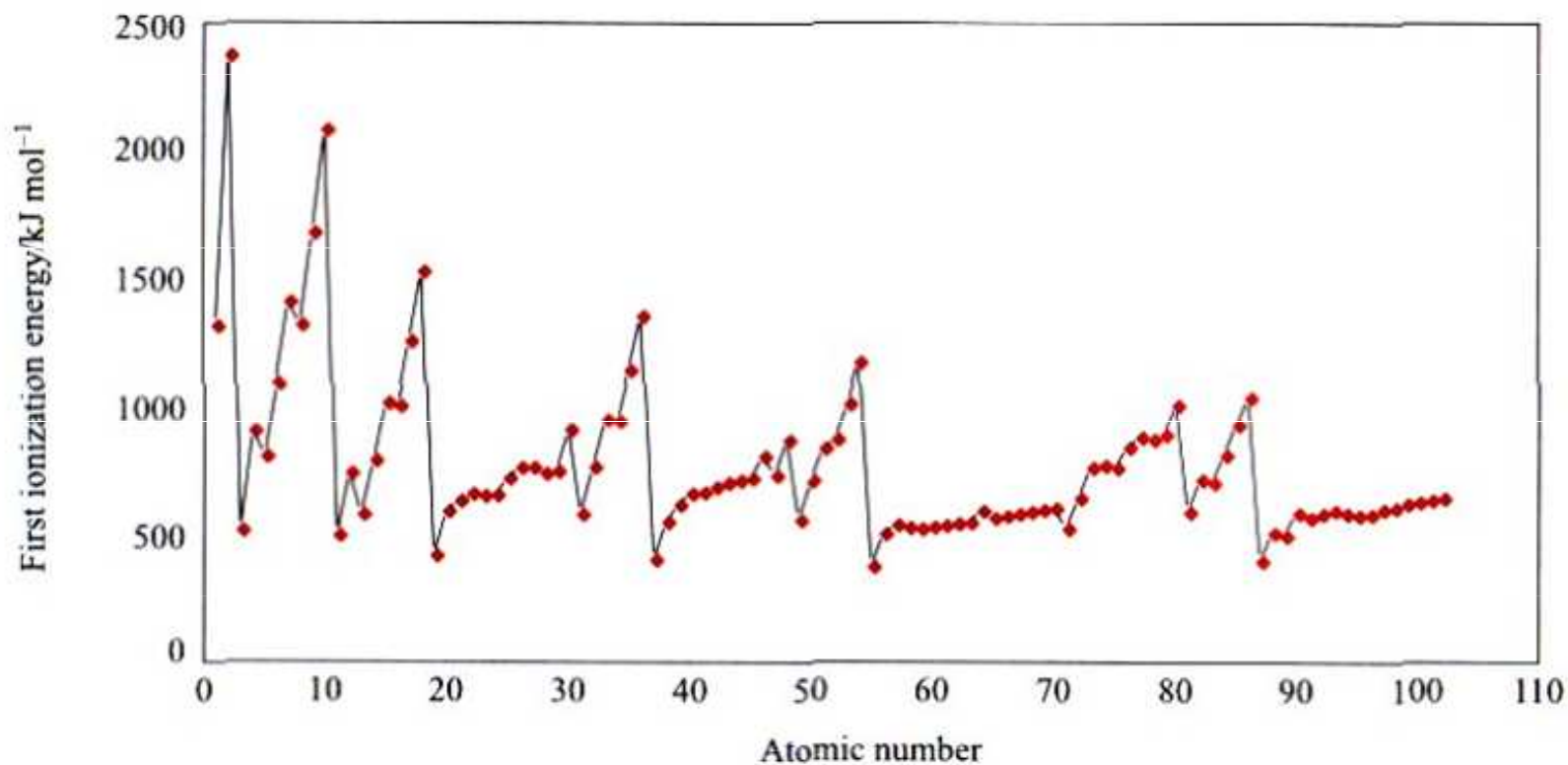
2p -18.1

Cr 4s -8.66

4p -5.24

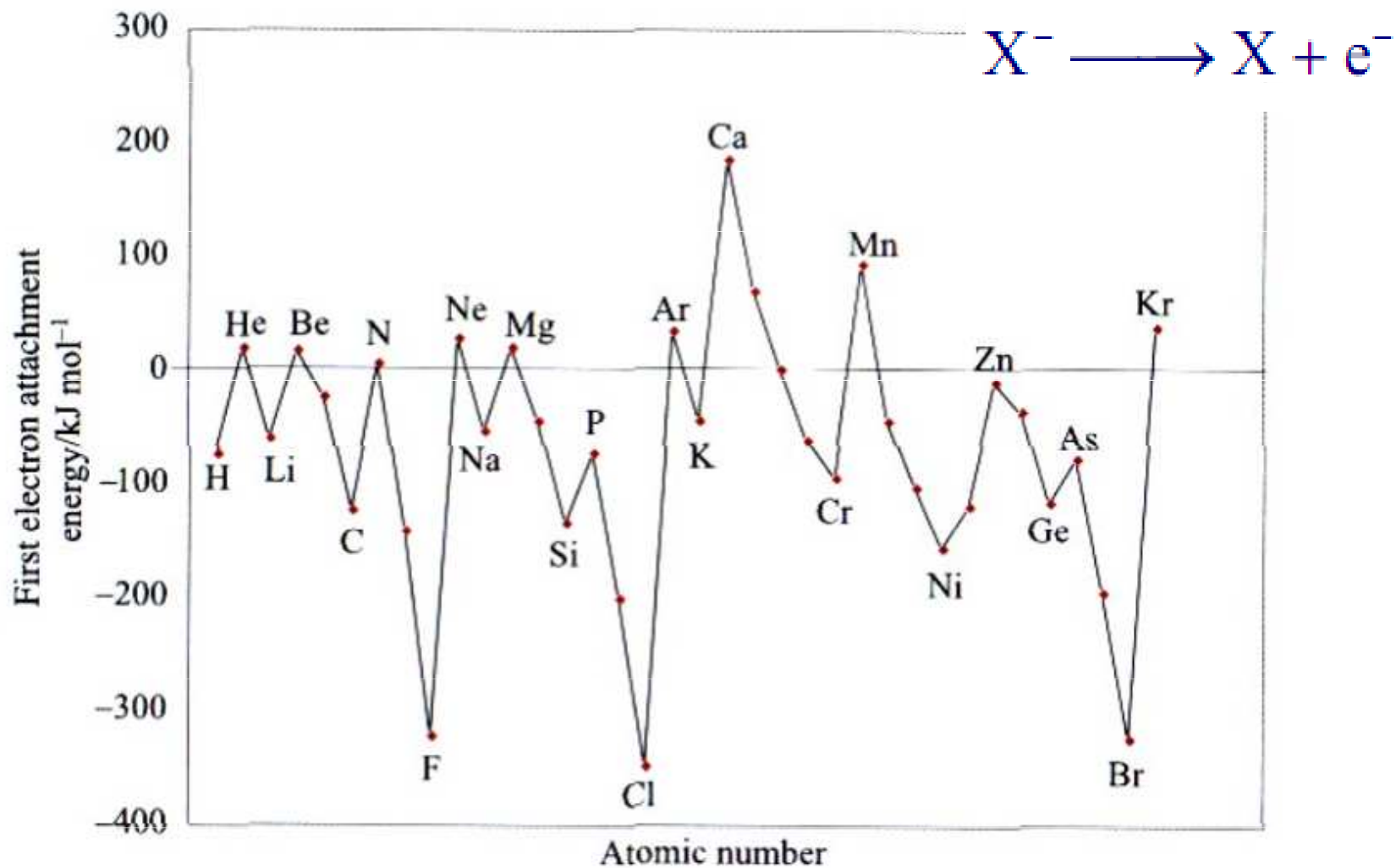
3d -11.22

periodicita první ionizační energie

elektronová afinita, je energie potřebná k odtržení elektronu z jedenkrát nabitého záporného iontu

nebo ekvivalentně lze říci, že je energie, která se uvolní při připojení dalšího elektronu k neutrálnímu atomu nebo molekule

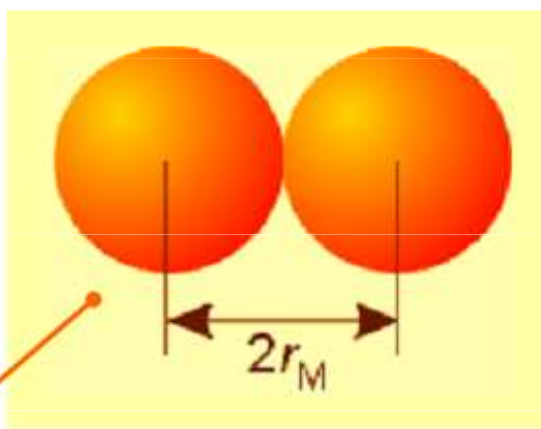

Poloměry atomů a iontů

VELIKOST

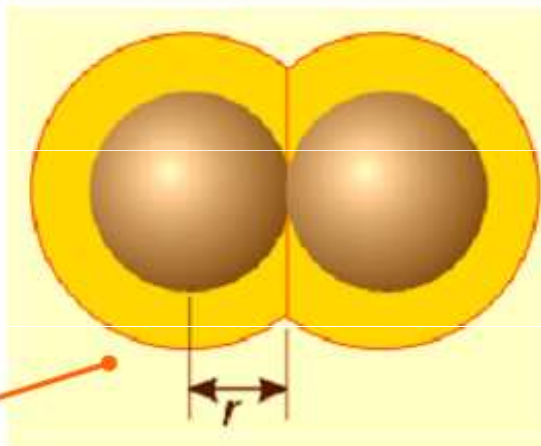
– velikost izolovaného atomu ???

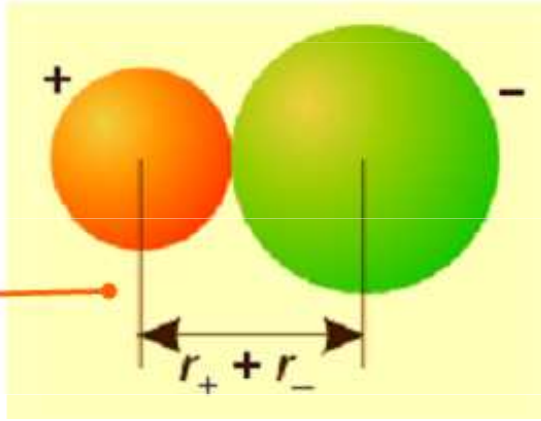
POLOMĚR ATOMU

– z meziatomových vzdáleností

→ kovový poloměr
(ze struktury kovů)

→ kovalentní poloměr
(z biatomických molekul prvků
a ze struktury krystalů)

→ iontové poloměry
 $O^{2-} \rightarrow 1,40 \text{ \AA}$

Kovalentní atomový poloměr

Z_{ef} klesá

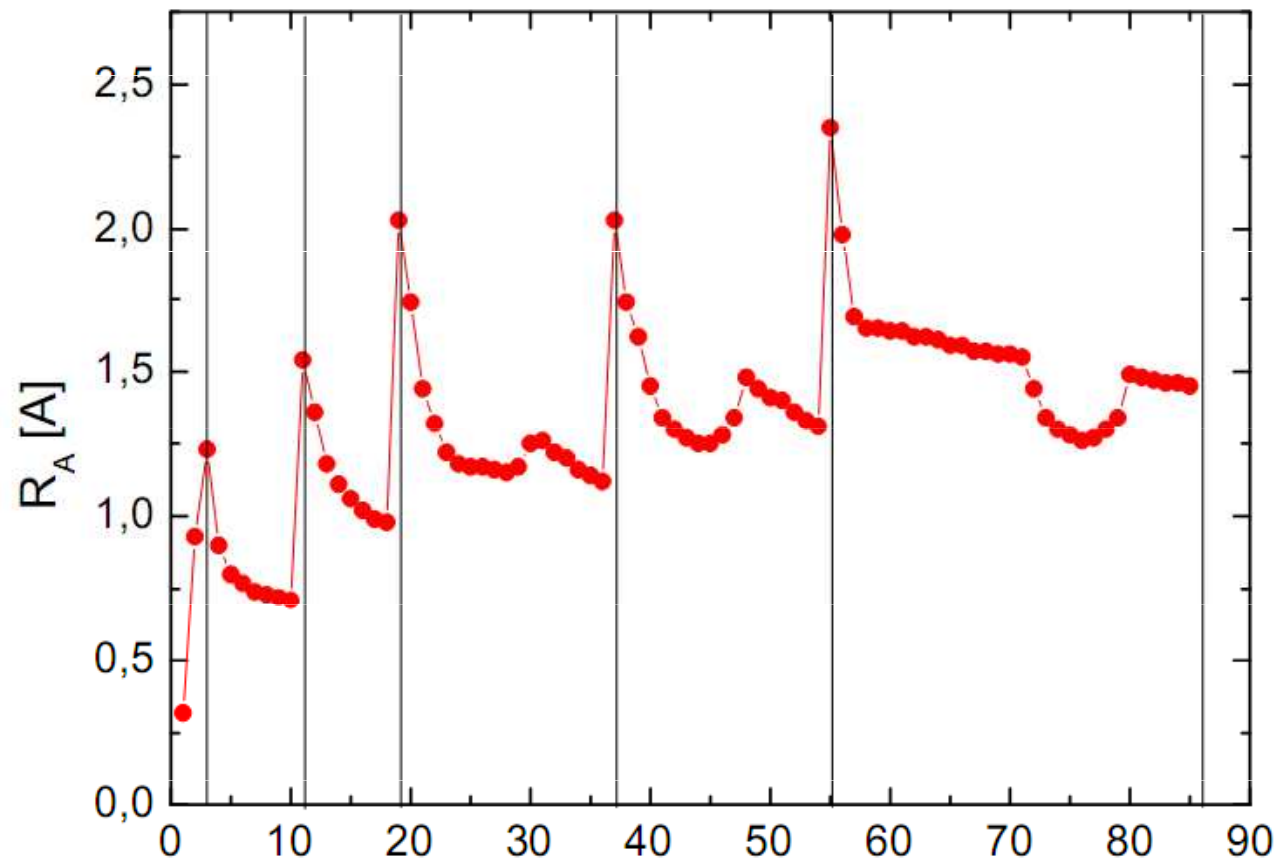
Velikost orbitalů roste

1A	2A	3A	4A	5A	6A	7A	8A
H 32							He 50
Li 152	Be 112	B 98	C 91	N 92	O 73	F 72	Ne 70
Na 186	Mg 160	Al 143	Si 132	P 128	S 127	Cl 99	Ar 98
K 227	Ca 197	Ga 135	Ge 137	As 139	Se 140	Br 114	Kr 112
Rb 248	Sr 215	In 166	Sn 162	Sb 159	Te 160	I 133	Xe 131
Cs 265	Ba 222	Tl 171	Pb 175	Bi 170	Po 164	At 142	Rn 140

atomové poloměry (kovalentní poloměry, iontové poloměry)

- průměrné hodnoty
- charakterizují typický příspěvek atomu k délce vazby
- pomocí poloměrů je možné přibližně spočítat mezijadernou vzdálenost

Kovalentní atomový poloměr

Iontové poloměry

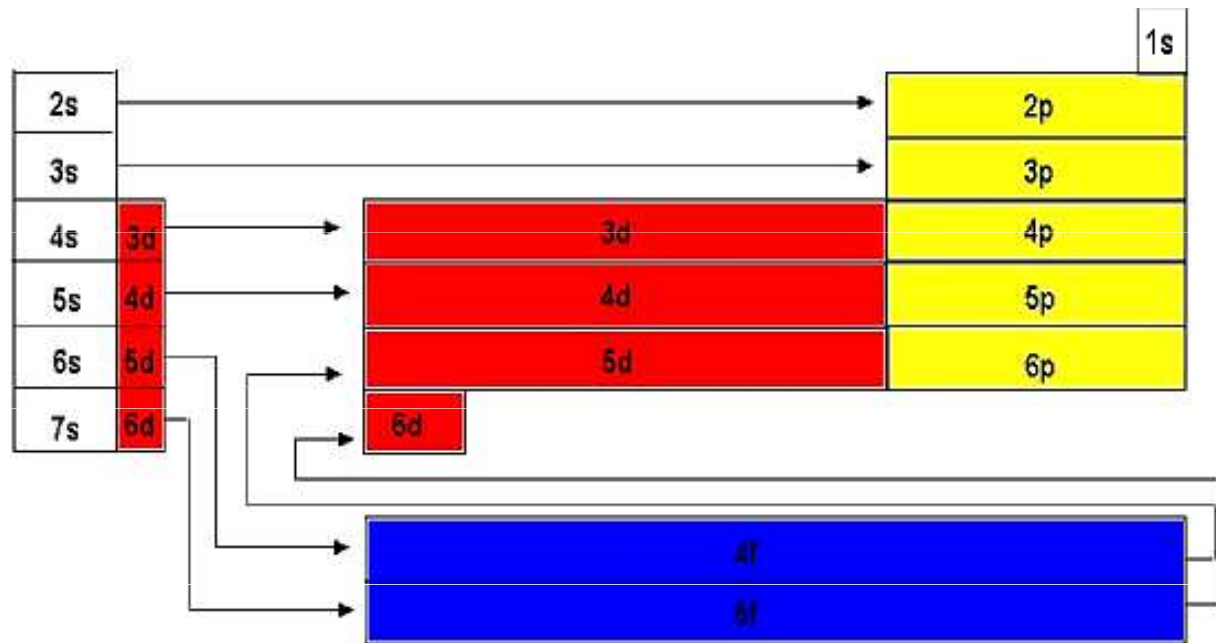

Kation – vždy menší než atom

Anion – vždy větší než atom

– trendy stejné

kationt má v elektronovém obalu méně elektronů než odpovídající atom
aniont má v elektronovém obalu více elektronů než odpovídající atom

PERIODY

- Sedm vodorovných řad
- Pořadové číslo periody totožné s hlavním kvantovým číslem poslední obsazované vrstvy => stejný počet částečně nebo úplně obsazených elektronových vrstev
- Každý prvek na začátku periody zahajuje tvorbu nové elektronové sféry
- Každá perioda ukončena vzácným plynem

1 I A	2 II A	3 III B	4 IV B	5 V B	6 VI B	7 VII B	8 VIII	9 VIII	10 VIII	11 I B	12 II B	13 III A	14 IV A	15 V A	16 VI A	17 VII A	18 0																																																																												
Vodík 1 H 1,00794(7)																	Helium 2 He 4,002603(2)																																																																												
Lihtium 3 Li 6,941(2)	Beryllium 4 Be 9,012182(2)	<div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="margin-right: 10px;"> <p>Kyslík 8 O 15,9994(3)</p> <p>→ název prvku</p> <p>→ protonové číslo</p> <p>→ značka prvku</p> <p>→ relativní atomová hmotnost</p> </div> <div> <ul style="list-style-type: none"> nekovy alkalické kovy alkalické zemní kovy vzácné plyny halogeny metalloidy přechodné kovy jiné kovy vzácné zemní prvky </div> </div>										Bor 5 B 10,811(2)	Uhlík 6 C 12,0107(8)	Dusík 7 N 14,0064(7)	Kyslík 8 O 15,9994(3)	Fluor 9 F 18,998403(2)	Neon 10 Ne 20,1797(2)	Sodík 11 Na 22,989770(2)	Hořčík 12 Mg 24,305(6)	Hliník 13 Al 26,981538(2)	Křemík 14 Si 28,0855(3)	Fosfor 15 P 30,973761(2)	Síra 16 S 32,06(6)	Chlór 17 Cl 35,453(6)	Argon 18 Ar 39,948(1)	Dračík 19 K 39,0983(1)	Vápník 20 Ca 40,078(4)	Skandium 21 Sc 44,955910(8)	Titan 22 Ti 47,867(1)	Vanad 23 V 50,9415(1)	Chrom 24 Cr 51,9961(6)	Mangan 25 Mn 54,938045(9)	Železo 26 Fe 55,845(2)	Kobalt 27 Co 58,933200(9)	Nikl 28 Ni 58,6934(2)	Měď 29 Cu 63,546(3)	Zinek 30 Zn 65,39(2)	Gallium 31 Ga 69,723(1)	Germanium 32 Ge 72,61(2)	Arsen 33 As 74,92160(2)	Selen 34 Se 78,96(3)	Brom 35 Br 79,904(1)	Krypton 36 Kr 83,80(1)	Rubidium 37 Rb 85,4678(3)	Strontium 38 Sr 87,62(1)	Yttrium 39 Y 88,90585(2)	Zirkonium 40 Zr 91,224(2)	Niob 41 Nb 92,90638(2)	Molybden 42 Mo 95,94(1)	Technetium 43 Tc (98,9063)	Ruthenium 44 Ru 101,07(2)	Rhodium 45 Rh 102,90550(2)	Paládium 46 Pd 106,42(1)	Sřbrno 47 Ag 107,8682(2)	Kadmium 48 Cd 112,411(8)	Indium 49 In 114,818(3)	Cín 50 Sn 118,710(7)	Antimon 51 Sb 121,760(1)	Tellur 52 Te 127,60(3)	Jod 53 I 126,90447(3)	Xenon 54 Xe 131,29(2)	Ceáium 55 Cs 132,90545(2)	Baryum 56 Ba 137,327(7)	57-70 Lantha- noidy		Hafnium 72 Hf 178,49(2)	Tantal 73 Ta 180,9478(1)	Wolfram 74 W 183,84(1)	Rhenium 75 Re 186,207(1)	Osmium 76 Os 190,23(3)	Iridium 77 Ir 192,217(3)	Platina 78 Pt 196,078(2)	Zlato 79 Au 196,96656(2)	Hrtíř 80 Hg 200,59(2)	Thallium 81 Tl 204,3833(2)	Olovo 82 Pb 207,2(1)	Bismut 83 Bi 208,98038(2)	Polonium 84 Po (208,9824)	Astat 85 At (208,9871)	Radon 86 Rn (222,0176)	Francium 87 Fr (223,0187)	Rádium 88 Ra (226,0254)	89-102 Akti- noidy		Rutherfordium 104 Rf (261,110)	Dubnium 105 Db (262,1144)	Seeborgium 106 Sg (263,1186)	Bohrium 107 Bh (264,12)	Hassium 108 Hs (265,1306)	Mitlerium 109 Mt (266)	Ununnilium 110 Uun (269)	Ununnilium 111 Uuu (272)	Ununbium 112 Uub (277)

Lanthanoidy:

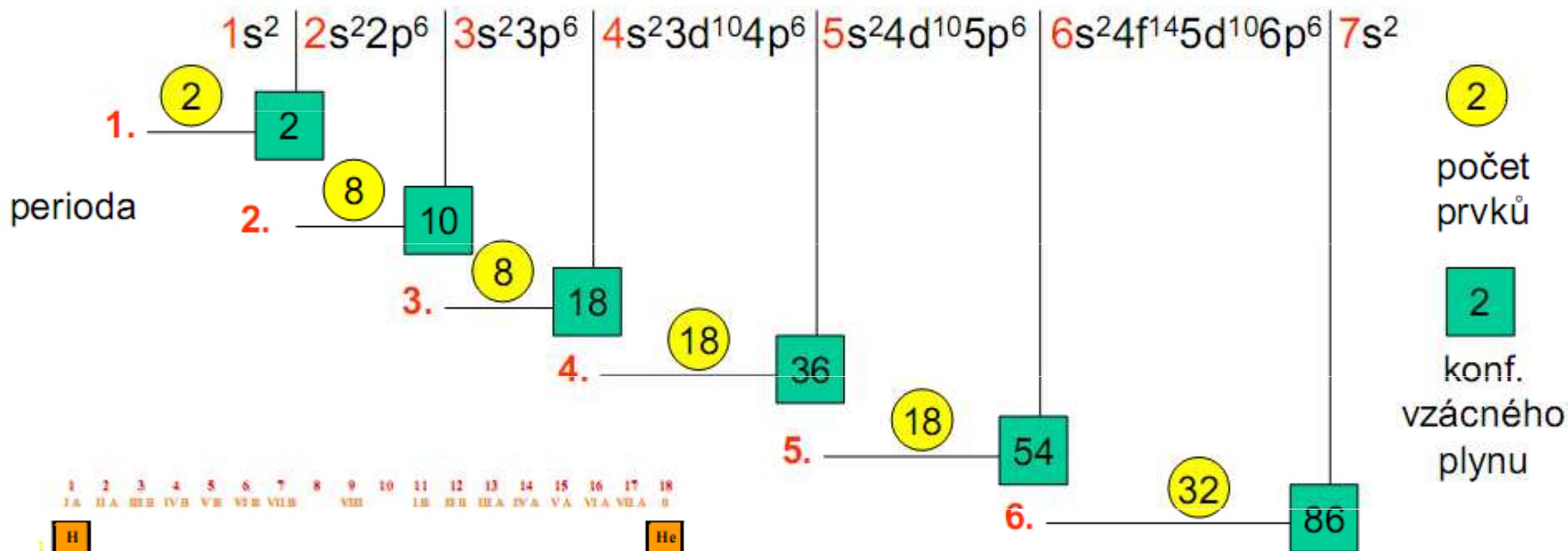
Lanthan 57	Cer 58	Praseodym 59	Neodym 60	Promethium 61	Samarium 62	Europium 63	Gadolinium 64	Terbium 65	Dysprochium 66	Hoáium 67	Erbium 68	Thulium 69	Ytterbium 70	Lutetium 71	
138,9055(2)	140,116(1)	140,90766(2)	144,24(2)	(144,9127)	150,36(3)	151,964(1)	157,25(3)	168,934(2)	162,50(3)	164,93032(2)	167,26(3)	168,93421(3)	173,04(2)	174,967(1)	
Aktinoidy:	Aktinium 89	Thorium 90	Protaktinium 91	Uran 92	Neptunium 93	Plutonium 94	Američium 95	Kurium 96	Berkelium 97	Kalifornium 98	Einsteinium 99	Fermium 100	Mendelevium 101	Nobelium 102	Lavrencium 103
(227,0277)	232,0381(1)	231,03688(2)	238,02891(1)	(237,0482)	(244,0642)	(243,0614)	(247,0716)	(247,0703)	(251,0796)	(252,0830)	(257,0851)	(259,0868)	(263,1011)	(262,110)	

Svislé rozdělení do 18 skupin

Označení arabskými číslicemi 1 až 18

Ve skupinách seřazeny prvky se stejným počtem elektronů v poslední vrstvě elektronového obalu => podobné chemické vlastnosti

SKUPINY

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	I A	II A	III B	IV B	V B	VI B	VII B	VIII	VIII	VIII	IB	II B	III A	IV A	V A	VI A	VII A	0
1	H																	He
2	Li	Be											B	C	N	O	F	Ne
3	Na	Mg											Al	Si	P	S	Cl	Ar
4	K	Ca	Sc	Ti	V	Cr	Mn	Fe	Co	Ni	Cu	Zn	Ga	Ge	As	Se	Br	Kr
5	Rb	Sr	Y	Zr	Nb	Mo	Tc	Ru	Rh	Pd	Ag	Cd	In	Sn	Sb	Te	I	Xe
6	Cs	Ba	Lu	Hf	Ta	W	Re	Os	Ir	Pt	Au	Hg	Tl	Pb	Bi	Po	At	Rn
7	Fr	Ra	Lr	Rf	Ha													

lanthanoidy   La   Ce   Pr   Nd   Pm   Sm   Eu   Gd   Tb   Dy   Ho   Er   Tm   Yb

aktinoidy   Ac   Th   Pa   U   Np   Pu   Am   Cm   Bk   Cf   Es   Fm   Md   No

2010 – 118 známých prvků včetně

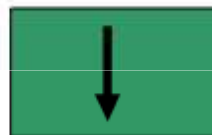

Trendy v tabulce

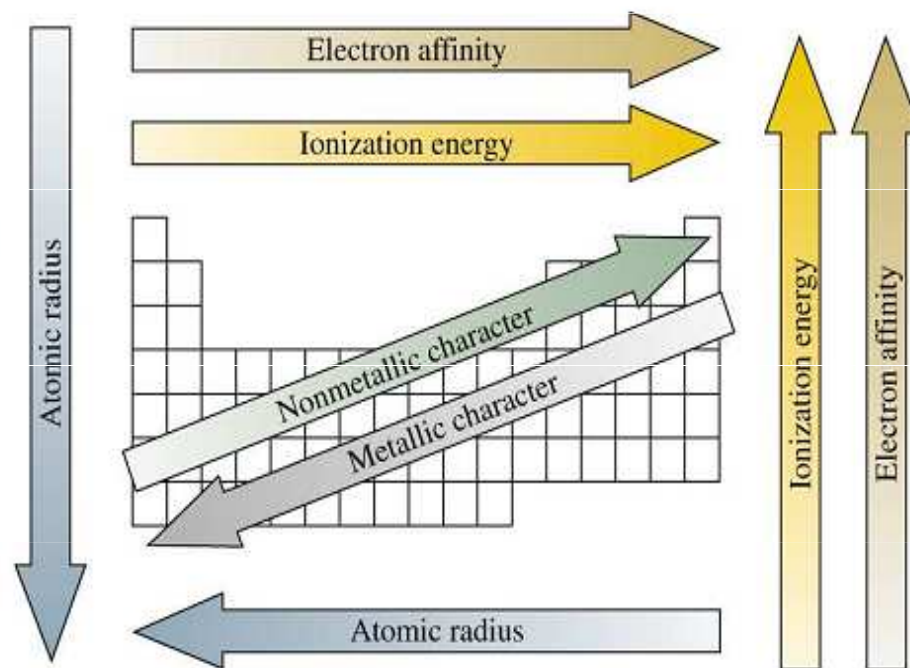
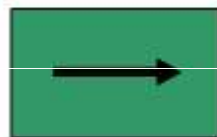
Vertikální podobnost (dominující)

- klesá hodnota ionizační energie
- roste velikost atomů
- klesá elektronegativita
- postupně zesilují kovové vlastnosti
- klesá stálost vyšších ox. st.
- b.t. a b.v. klesají a pak mírně stoupají
- vzrůstá reaktivita

Horizontální podobnost

- roste efektivní náboj jádra
- klesá velikost atomů
- roste hodnota ionizační energie
- roste elektronegativita

KOVY

NEKOVY

Atomární vlastnosti

méně valenčních elektronů
větší atomový poloměr
nižší ionizační energie
nižší elektronegativita

více valenčních elektronů
menší atomový poloměr
vyšší ionizační energie
vyšší elektronegativita

Fyzikální vlastnosti

dobrá elektrická, tepelná vodivost
tažné, ohebné
kujné, lesklé
většinou: pevné (mimo Hg)
vysoký bod tání

špatná elektrická, tepelná vodivost (mimo grafit)
netažné
nekujné
pevné, kapalné (Br₂), plynné
nízký bod tání

Chemické vlastnosti

reagují s kyselinami
tvoří kationty
reagují s nekovy
navzájem nereagují
tvoří bazické oxidy
tvoří iontové halogenidy

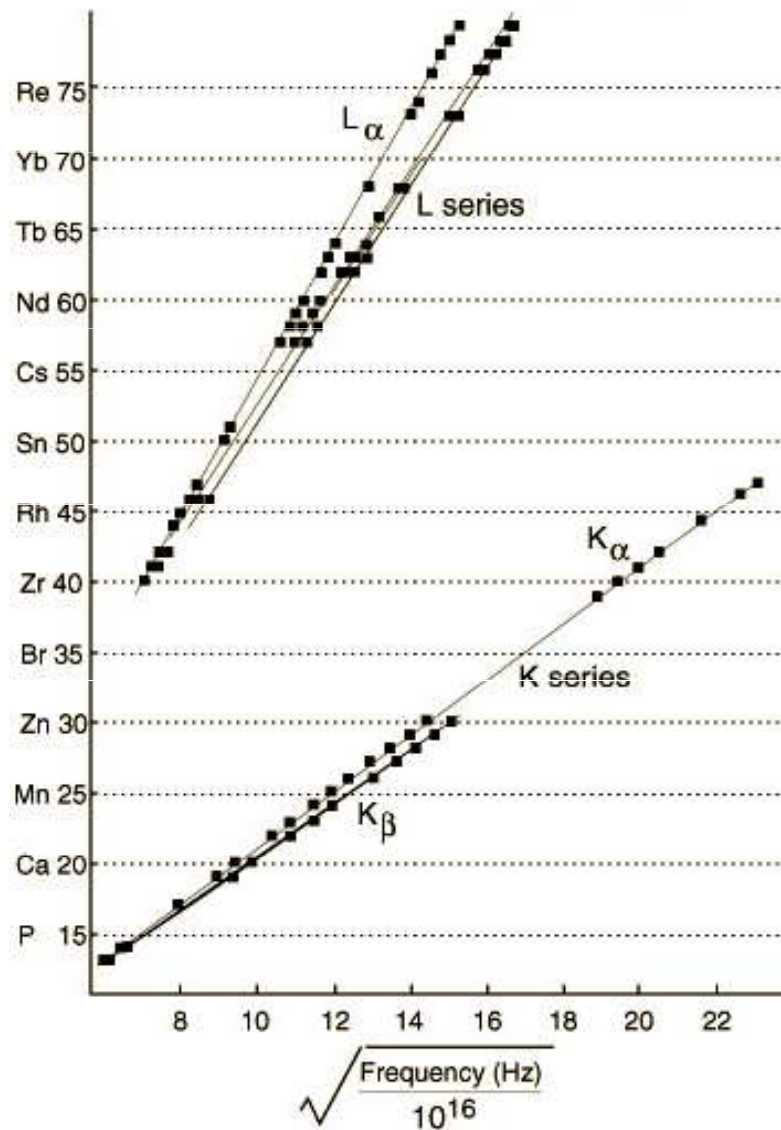
reagují s kyselinami
tvoří anionty
reagují s kovy
navzájem tvoří kovalentní sloučeniny
tvoří kyselé oxidy
tvoří kovalentní halogenidy

relativní atomová hmotnost	55,85	2	elektronová konfigurace
značka (symbol)	Fe	14	
protonové číslo	26	8	
		2	
		1,6	elektronegativita
	ŽELEZO		český název
	Ferrum		latinský název

Říkanky pro prvky skupiny A

- I.A: Helenku **Líbal Na Kolínko Robustní Cestář Frantík.**
- II.A: **Běžela Magda Caňonem, Srazila Balvan Ramenem.**
- III.A: **Byl Aljoša Gagarin Indická Tlama?**
- IV.A: **Co Si Gerto Snědla, žes Pobledlá?**
- V.A: **Náš Pan Asistent Sbalil Biletářku.**
- VI.A: **O Slečno, Sejměte Tež Podrprsenku!**
- VII.A: **Fluor, Chlor, Brom, Iod, Astat**
- VIII.A: **Herbert Nechce Armádní Krasavici Xenii Ranit.**

Moseley Plot of Characteristic X-Rays

Adapted from Moseley's original data (H. G. J. Moseley, Philos. Mag. (6) 27:703, 1914)

